

BEOGRADSKA AKADEMIJA POSLOVNIH I UMETNIČKIH STRUKOVNIH STUDIJA

Studijski program:

**Finansije, računovodstvo i
bankarstvo**

NASTAVNI PREDMET

OSIGURANJE

PROFESOR:

dr MILORAD PUŠARA

dr Milorad Pušara profesor

e-mail: milorad.pusara@bpa.edu.rs

PREDMET JE OBAVEZAN

BROJ ESPB: 7

- **Ocena znanja**
- **(maksimalni broj poena 100)**
- **Predispitne i ispitne obaveze** poena
- Aktivnosti u toku predavanja 5
- Praktična nastava 5
- Seminarski rad 10
- Kolokvijum 1,2 30+30
- Usmeni ispit 20

-

Ocenjivanje	Broj bodova	Ocena
	51 - 60	6
	61 – 70	7
	71 – 80	8
	81 – 90	9
	91 – 100	10

Odabrana literatura

Milorad Pušara, -Osiguranje - APSS,
Beograd, 2019.

- **Razvoj osiguranja kroz istoriju,**
- **Razvoj osiguranja u Srbiji,**
- **Ekonomsko-Pravno definisanje osiguranja,**
- **Suština osiguranja**

❖ Elementi osiguranja

- Osnovnu podelu možemo napraviti na:

1.rizik

- Osnovni pojmovi kao sastavni deo rizika su:
 - neizvesnost,
 - šteta,
 - opasnost,
 - hazard,
 - štetni događaji.

2.Premiju

- Osnovni elementi premije su *funkcionalna premija* i *režijski dodatak*. Ova dva elementa zajedno čine bruto premiju osiguranja.
- Zatim *bonus, malus* i *franšiza*.

3.naknadu

- *Suma osiguranja* i *Osigurana suma*.
- Opšte prihvaćeno mišljenje je da se naknada štete u imovinskim osiguranjima određuje na osnovu tri elementa:
 - **suma osiguranja**
 - **visina pretrpljene štete** i
 - **vrednost osigurane stvari.**

POLISA OSIGURANJA

- Polisa osiguranja je jedan od najvažnijih dokumenata koji prati delatnost osiguranja.
- Polisa osiguranja je isprava koja potvrđuje da je sklopljen ugovor o osiguranju.
- *Ugovor o osiguranju je zaključen kada polisu o osiguranju potpišu ugovorne strane.*
- *Tada polisa osiguranja postaje osnovni dokument kojim osiguranik dokazuje svojstvo ugovorne strane i sva prava koja proističu iz ugovora o osiguranju.*
- Vrste polisa osiguranja su:
 - Pomorske i kopnene polise,
 - Individualne i kolektivne (zajedničke) polise,
 - Pojedinačne i generalne (opšte) polise,
 - Valutirane (taksirane) i nevalutirane (netaksirane, otvorene) polise,
 - Kargo i kasko polise
 - Od ostalih vrsta poznata je podela na:
 - međunarodne i domaće polise,
 - polisa na rok,
 - polisa na određeno putovanje,
 - polisa za određeni događaj.
- Ove polise se mogu kombinovati.

❖ UČESNICI U OSIGURANJU

- Za zaključenje Ugovora o osiguranju potrebna su dva lica:
 - ***osiguravač*** i
 - ***osiguranik***.

Ostala lica koji su učesnici:

- *Korisnik u osiguranju,*
- *Osigurano lice,*
- *Agenti osiguranja,*
- *Brokeri osiguranja.*
- U okviru delatnosti osiguranja pojavljuju se i pravni subjekti koji nemaju status osiguravača ali obavljaju poslove neposredno povezane sa osiguranjem. Prema zakonu o osiguranju to su:
 - društvo za posredovanje
 - društvo za zastupanje i
 - agencija za pružanje drugih usluga.

❖ **UGOVORI O OSIGURANJU**

- Ugovori o osiguranju nastaju kao obligacioni odnos dve ugovorne strane (osiguravač i osiguranik) zasnovani na zakonu i zaključeni na dobrovoljnoj ili obavezujućoj osnovi ugovarača.
- Ugovor o osiguranju je aleatoran posao.
- Predmet ugovora o osiguranju**
 - je sve ono što ugovorne strane utvrde kao obaveze i prava, pod uslovom da to nije suprotno zakonu, javnom poretku i moralu.
- Ponudu za zaključenje ugovora o osiguranju** mogu dati obe ugovorne strane.
- Zaključenje ugovora o osiguranju**
 - Ugovori o osiguranju su specifična vrsta ugovora koji se zaključuju na formalan način, što znači da je ugovor o osiguranju zaključen u momentu potpisivanja polise ili liste pokrića od strane ugovornih strana.
- Dejstvo ugovora o osiguranju**
 - Početak dejstva svakog od navedenih ugovora utvrđuje se ugovorom o osiguranju i to vrlo precizno za svaki ugovoreni rizik.
- Trajanje osiguranja**
 - Ugovorom o osiguranju utvrđuje se vreme trajanja osiguranja.
- Ugovor o kratkoročnom osiguranju**
 - Ugovori koji se najčešće zaključuju u praksi su kratkoročni ugovori koji mogu važiti od samo jednog dana do najduže jedne godine.
- Ugovor o višegodišnjem osiguranju i ugovori o dugoročnom osiguranju**
 - se zaključuju najviše kod osiguranja imovine i naročito kod osiguranja života.
- Ugovor o povratnom osiguranju** - osiguravajuća društva veoma retko zaključuju, zbog mogućnosti raznih manipulacija.

❖ ŠTETA I ODŠTETA

- **Isplata odštete** – je obaveza osiguravača i utvrđuje se ugovorom, Opštim pravilima osiguravača i zakonom.

❖ SREDSTVA ZA POSLOVANJE

- **IMOVINA OSIGURAVAČA**

❖ IZVORI SREDSTAVA

- Društvo za osiguranje osnovni deo prihoda stiće na dan osnivanja iz osnivačkog kapitala koji obezbeđuju osnivači.

❖ Premija osiguranja

- se u praksi obično naziva *cenom rizika*.

❖ Tehnička premija

- obezbeđuje pokriće osiguranih rizika u toku obračunskog perioda i iz nje se utvrđuju tehničke rezerve za pokriće obaveza iz zaključenih ugovora o osiguranju.

❖ Tehničke rezerve

- i u životnom i u imovinskom osiguranju utvrđuju se korišćenjem načela aktuarske matematike, pravila struke osiguranja i odgovarajućih statističkih podataka.

❖ FONDOVI OSIGURANJA

- U tom smislu poznati su:
 - Početni fond osiguranja,
 - rezerve sigurnosti,
 - matematičke rezerve,
 - sredstva poslovnog fonda,
 - fond masovnih katastrofalnih šteta,
 - fond preventiva i dr.

❖ Osiguravajući fond

- služi da se u svako doba može nadoknaditi šteta koju su izazvale prirodne sile ili drugi rizici pokriveni osiguranjem.
- ✓ Društvo za osiguranje koje obavlja poslove jedne ili više vrsta **životnih osiguranja** utvrđuje tehničke rezerve za:
 - prenosne premije
 - rezervisane štete
 - učešće u dobiti i
 - matematičku rezervu.
- ✓ Društvo za osiguranje koje obavlja poslove jedne ili više vrsta **imovinskih osiguranja** utvrđuje tehničke rezerve za:
 - prenosne premije
 - rezervisane štete
 - izravnanje rizika i
 - rezerve sigurnosti.

- **Prenosne premije** obrazuju se izdvajanjem iz ukupnih premija osiguranja na kraju tekućeg obračunskog perioda.
- **Rezervisane štete** obrazuju se u visini procenjenog iznosa obaveza za prijavljene a nerešene štete i za nastale neprijavljene štete u tekućem periodu.
- **Rezerve za učešće u dobiti** obrazuju se u visini iznosa na koji osiguranici imaju pravo na osnovu učešća u dobiti iz ugovora o osiguranju života, ali samo oni osiguranici koji su prihvatili da učestvuju u riziku deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi.
- **Rezerve za izravnanje rizika** obrazuju se na teret rashoda društva za osiguranje, posebno za svaku vrstu imovinskih osiguranja i koriste se za vremensko izravnavanje šteta u pojedinim vrstama osiguranja.
- **Rezerve sigurnosti** se stvaraju kod imovinskih osiguranja (osiguranje motornih vozila, transporta, industrije, poljoprivrede i dr.).

- **Matematička rezerva** postoji kod osiguranja života, odnosno osiguranja lica od nezgoda raznih oblika.
- Matematička rezerva se izračunava posebnim metodama aktuarske matematike primenom računa verovatnoće i drugih matematičkih proračuna.
- *Matematička rezerva je namenjena isplati obaveza u osiguranju života.*
- Ova sredstva imaju strogu namenu jer služe za izmirivanje budućih obaveza po osnovu osiguranja života.
- Matematička rezerva se izračunava posebno za svaki ugovor osiguranja života.
- **Održavanje visoke likvidnosti** društva za osiguranje je Zakonom o osiguranju utvrđeno kao obaveza da bi blagovremeno mogle biti isplaćene štete i druge obaveze društva.

❖ **SLOBODNA SREDSTVA TEHNIČKIH REZERVI**

- **Slobodna sredstva tehničkih rezervi** utvrđuju se tako što se ukupna sredstva tehničkih rezervi umanjuju za dospele obaveze na dan utvrđivanja.

❖ **GARANTNA REZERVA**

- **Garantna rezerva** predstavlja oblik trajnog izvršavanja obaveza društva za osiguranje. Garantnu rezervu čine:
 - osnovni kapital,
 - rezerve iz dobiti i rezerve utvrđene aktima društva,
 - neraspoređena dobit do 50% iz ranijih godina i
 - revalorizacije rezerve.

❖ **MARGINA SOLVENTNOSTI**

- **Margina solventnosti** društva za osiguranje odgovara ukupnoj aktivi umanjenoj za nematerijalna ulaganja, aktivna vremenska razgraničenja, gubitak i za ostale obaveze (matematička rezerva u osiguranju života, prenosne premije i rezervisane štete).

❖ SAOSIGURANJE I REOSIGURANJE

- Osiguravač i pored svih napora da finansijski pokrije sve eventualno nastale štete i osigurane rizike može doći u situaciju da nema dovoljno sredstava.
- **Osnovna razlika između reosiguranja i saosiguranja** je u tome što osiguravač kod saosiguranja zajednički sa jednim ili više drugih osigurača osigurava objekte velike vrednosti (brod, avion, železnica, rafinerija...), raspodeljujući prihod od premije osiguranja ali i rashod u slučaju nastupanja osiguranog rizika na veći broj osiguravača u istom ili ugovorenom iznosu.

❖ **PRIHODI I RASHODI**

- **Prihodi društva** za osiguranje su:
 - premije osiguranja,
 - aktivni poslovi reosiguranja i dr prihodi.
- **Rashodi društva** za osiguranje su:
 - rashodi za isplatu štete i ugovorene sume osiguranja,
 - rashodi po osnovu reosiguranja,
 - drugi rashodi od poslova osiguranja,
 - rashodi za obavljanje delatnosti osiguranja i reosiguranja itd.

❖ EKONOMSKA NAČELA

- *sigurnost,*
- *likvidnost,*
- *ekonomičnost,*
- *rentabilnost,*
- *produktivnost.*

❖ DELATNOST OSIGURANJA U SRBIJI

□ DRUŠTVA ZA OSIGURANJE

- Delatnost osiguranja čine poslovi:
 - osiguranja
 - saosiguranja
 - reosiguranja.
- Za razliku od dosadašnje podele na *imovinska* i *neimovinska* osiguranja, Zakon o osiguranju uvodi nove termine i deli poslove osiguranja na životna i neživotna osiguranja.

❖ AKCIONARSKO DRUŠTVO ZA OSIGURANJE

➤ OSNIVANJE

- *Po zakonu o osiguranju akcionarsko društvo je privredno društvo koje osniva najmanje jedno pravno ili fizičko lice u svojstvu akcionara, radi obavljanja određene delatnosti, pod zajedničkim poslovnim imenom, čiji je poslovni kapital utvrđen i podeljen na akcije.*
- **Osnovica za životna osiguranja**, osim dobrovoljnog penzijskog osiguranja, utvrđuje se na iznos od 2 miliona EUR-a.
- **Za neživotna osiguranja** osnovni deo osnovnog kapitala ne može biti manji od 1 milion EUR-a za osiguranje od nezgode i dobrovoljno zdravstveno osiguranje, 2,5 miliona EUR-a za osiguranje motornih vozila – kasko, šinskih vozila – kasko i obavezno osiguranje od odgovornosti u saobraćaju i 2 miliona EUR-a za ostala osiguranja imovine, ostala osiguranja od odgovornosti i druge vrste neživotnih osiguranja. Ukoliko se akcionarsko društvo osniva za sve vrste neživotnih osiguranja novčani deo kapitala iznosi 4,5 miliona EUR-a.
- Kada se akcionarsko društvo osniva za **poslove reosiguranja** dužno je da obezbedi novčani deo kapitala u iznosu od 4,5 miliona EUR-a.

❖ **ORGANI UPRAVLJANJA**

- Organi upravljanja akcionarskim društvom su:
 - skupština
 - upravni odbor
 - direktor i
 - nadzorni odbor.

❖ **DRUŠTVO ZA UZAJAMNO OSIGURANJE**

- **Društvo za uzajamno osiguranje je pravno lice koje može obavljati sve delatnosti osiguranja, osim reosiguranja, u interesu svojih članova (osiguranika) po principu uzajamnosti i solidarnosti.**

❖ SAOSIGURANJE

- Saosiguranje predstavlja oblik osiguranja u kome više osiguravača dele rizik iste vrste između sebe, pri čemu svaki od njih preuzima deo osigurane svote ili osigurane vrednosti.

❖ REOSIGURANJE

- Reosiguranje je u praksi osiguranje osiguravača.

➤ SAMOPRIDRŽAJ

- U slučaju da je osigurana suma velika, osiguravajuće društvo preuzima na sebe samo deo isplate štete jer bi isplata totalne štete dovela njegovo poslovanje u veliku opasnost.
- Deo rizika koji osiguravač zadržava za sebe u praksi se zove **samopridržaj**, dok se preostali deo rizika prenosi na reosiguranje.

➤ RETROCESIJA

- Reosiguravač zadržava za sebe u potpunosti deo rizika kao sopstveni samopridržaj ili zadržava onoliki deo koji sopstvenim sredstvima može pokriti, a ostali deo prenosi na drugog reosiguravača jače ekonomske snage.
- Kada reosiguravač prenosi deo obaveze na drugog reosiguravača on vrši *retrocesiju* a osiguravači se u praksi nazivaju *retrocedenti*.

❖ **PODELA REOSIGURANJA**

- Prema internacionalnom karakteru, reosiguranje se deli na: **reosiguranje u zemlji i reosiguranje u inostransvu.**
- Ako jedna reosiguravajuća kompanija preda rizik u reosiguranje drugoj kompaniji, kompanija koja je preuzela rizik postaje **aktivna**, a koja je predala ima status **pasivne**.

❖ VRSTE UGOVORA

- **Pojedinačni ili fakultativni ugovori** su najstariji ugovori o reosiguranju.
- **Okvirni ugovori** u reosiguranju obuhvataju sve ugovore određene vrste osiguranja koje je osiguravač zaključio u određenom periodu.
- **Opcioni ugovori** u reosiguranju predstavljaju prelazni oblik između pojedinačnih i okvirnih ugovora.
- U reosiguranju su poznati i **ugovori sa stanovišta preuzetih obaveza reosiguravača s obzirom na rizik:**
 - proporcionalni ugovori o reosiguranju,
 - kvotni ugovori,
 - ekscedentni ugovori,
 - neproporcionalni ugovori u reosiguranju,
 - ugovor o reosiguranju viška gubitaka – stop loss.

❖ POSLOVI U REOSIGURANJU

- **Prikupljanje ponuda** – je jedan od principa koji počinje izradom spiska rizika.
- **Plasman rizika** – se vrši najčešće na *svetskim berzama reosiguranja*.
- **Obračun premije** – se vrši zavisno od tipa ugovora u reosiguranju.
- **Obračun šteta** – vrši se takođe na obrascima koje po rizicima ispunjava osiguravač i dostavlja ga reosiguravaču.

❖ MEĐUNARODNI KARAKTER REOSIGURANJA

❖ **INSTITUTI NEPOSREDNO POVEZANI SA OSIGURANJEM**

- **DRUŠTVO ZA POSREDOVANJE**
- **DRUŠTVO ZA ZASTUPANJE**
- **AGENCIJA ZA PRUŽANJE DRUGIH USLUGA**

❖ **NADZOR I KONTROLA OSIGURANJA**

➤ **ORGANI UNUTRAŠNJE KONTROLE**

- Organi unutrašnje kontrole su:
 1. nadzorni odbor,
 2. interna revizija,
 3. interni revizori,
 4. ovlašćeni aktuari,
 5. finansijski revizori.

❖ **PRESTANAK DRUŠTVA ZA OSIGURANJE ODLUKOM VLASNIKA**

➤ **LIKVIDACIJA DRUŠTVA**

- Prestanak društva za osiguranje je moguć kada osnivači pristupe likvidaciji društva jer je prestao njihov pravni interes ili je istekao rok, koji je ugovoren, za njegovo postojanje.

➤ **STATUSNE PROMENE**

- Statusne promene su takođe jedan od oblika prestanka društva za osiguranje koje spajanjem sa drugim društvom za osiguranje ili podelom na više društava, gubi organizacioni oblik koji je ustanovljen.

➤ **PRENOS PORTFELJA OSIGURANJA ODLUKOM OSNIVAČA**

- Osnivači društva mogu doneti odluku o prenosu portfelja osiguranja delimično (pojedine vrste osiguranja) ili u celosti.

➤ **PRESTANAK DRUŠTVA ZA OSIGURANJE MERAMA NADZORA**

- Za razliku od drugih privrednih društava, Zakonom o osiguranju su uvedene specifičnosti i utvrđeno je više oblika prestanka društva za osiguranje:

- **likvidacija**

- **stečaj**

- **oduzimanje dozvole.**